

angsten en verlangens worden blootgelegd op de planken

De Standaard, 12 mrt 08, Ludo Dosogne

Een homofantasie op nationale thema's. Zo omschrijft Tony Kushner zijn roemruchte aidsdrama 'Angels in America'. Het met een Pulitzerprijs bekroonde stuk heeft ook een politieke en sociale dimensie. De auteur verwerkt bovendien een gezonde dosis humor in de tekst. Zijn vertelstijl gaat nooit vervelen. Ondanks hun eigenaardigheden drukken de personages recht voor de raap uit wat wij vaak zelf denken, willen en voelen. Toonaangevende regisseurs als Krzysztof Warlikowski en filmacteurs als Al Pacino en Meryl Streep hebben het stuk een cultstatus bezorgd.

Nadat Guy Cassiers en het Ro theater er 13 jaar geleden al een omslachtige, multimediale Nederlandstalige versie uit distilleerden, ligt bij Ivo van Hove en Toneelgroep Amsterdam de nadruk op de indringende dialogen. Hoewel het stuk zich afspeelt in het Reagan-tijdperk heeft het nauwelijks iets aan actualiteitswaarde ingeboet omdat de auteur eerder de angst voor de lichamelijke aftakeling en die voor de dood en het leven belicht. Telkens er in ons bestaan belangrijke veranderingen optreden, kunnen allerlei fobieën de kop opsteken. Sinds de goden uit de denkwereld zijn verbannen, hebben in onze nachtmerries engelen hun functie overgenomen. "Een engel is een stukje geloof met armen en vleugels die je kunnen dragen", legt de bevlogen theatermaker uit. "Aids is in dit stuk een metafoor voor alle onheil die ons bedreigt. Ziektes en andere tegenslagen werpen de mens terug op zichzelf. Hij moet tot de kern doordringen." De toneelmarathon duurt vijf à zes uur. Dat is een stuk minder dan in de oorspronkelijke versies. Het stuk telt twee episodes, 'Het millennium nadert' en 'Perestroika', die in hun geheel of afzonderlijk kunnen worden bijgewoond. De 30 rollen worden verdeeld onder acht acteurs. Het tekstmateriaal is zo sterk dat voor een bijna kale scène werd geopteerd. De kritiek die Tony Kushner levert op de bewindslui van de jaren '80 is ook geldig voor hun opvolgers in de 21ste eeuw. Ivo Van Hove heeft 'Angels in America' al enkele jaren op zijn verlanglijstje, maar andere regieactiviteiten, zoals de Ring-cyclus in de Vlaamse Opera en zijn encenering van Shakespeare's 'Romeinse tragedies', slorpten al veel tijd op. In New York ontmoette hij ondertussen de auteur. Kushner legde hem uit waarom het verhaal wordt uitgesponnen. De schrijver wil tonen hoe de besmette personages alsmaar lelijker worden. Toen ook de acteurs van Toneelgroep Amsterdam de

Antwerpse toneelmaker aanporden om de productie niet langer uit te stellen, was de beslissing snel genomen.

Fedja van Huët belichaamt Louis. Als die hoort dat zijn vriend Prior aids heeft, raakt hij in paniek. Hij beëindigt de relatie en laat uit zelfbehoud zijn ex-partner zonder al te veel wroeging alleen achter in zijn ziekbed. De patiënt komt niet alleen in opstand tegen het slopende virus, hij wordt ook overrompeld door mystieke visioenen. Deze begeesterende rol werd toevertrouwd aan Eelco Smits. Barry Atsma en Hadewijch Minis incarneren het Mormonenechtpaar Joe en Harper Pitt, dat in het als decadent bestempelde Manhattan trouw wil blijven aan de morele principes en regels van hun geloofsgemeenschap. Maar zij kunnen de schijn niet ophouden en vallen ten prooi aan hun driften. Joe onderhoudt buitenechtelijke, intieme contacten met Louis, die nadat hij Prior verlaten heeft seksueel actief blijft. Harper slikt onophoudelijk kalmeringspillen, tot ze wordt overstelpt door surrealistische waandenkbeelden. Het huwelijk van de Pitts houdt uiteraard geen stand.

Hans Kesting kruipt in de huid van de ultraconservatieve advocaat Roy Cohn, die in de jaren '50 verantwoordelijk was voor de executie van het joodse echtpaar Ethel en Julius Rosenberg nadat ze waren beschuldigd van spionage voor de communisten. De jurist heeft echter nog veel meer op zijn kerfstok. Hij stelt alles in het werk om zijn tegenstanders, die hem wegens dubieuze praktijken uit de orde van de advocaten willen zetten, te bestrijden. Wanneer hij ook door het hiv-virus wordt besmet, duiken zijn vroegere slachtoffers aan zijn ziekbed op. Als geesten kunnen ze zich eindelijk op hem wreken.

Volgens Ivo Van Hove is 'Angels in America' toegespitst op de overlevingsdrang. "Niet alleen van gediscrimineerde homo's, joden of homoseksuele joden, maar van ons allemaal. Net als in de filmklassiekers van Ingmar Bergman neemt het stuk geregeld een psychotherapeutische wending." De personages moeten uitzoeken hoe ze met onheilstijdingen over hun gezondheid omgaan. Uit angst ontvluchten ze elkaar, maar bij ieder afscheid hoort een rouwproces. Wanneer dat ontbreekt of wordt verdrongen, blijft dit in het onderbewuste nog lang nawerken. Daar zijn de engelen en de spokende geesten in Kushners theaterstuk het duidelijkste voorbeeld van.